

korte berichten

Verspreiding Waterspitsmuis in Eemland en Gelderse Vallei

Er worden 19 vindplaatsen in Eemland en Gelderse Vallei opgegeven van de Waterspitsmuis. Een deel daarvan werd in braakballen aangetroffen. In Amersfoort, Leusden, Nijkerk en Amerongen bevinden zich de vindplaatsen. Door beeknormalisaties en watervervuiling zal de soort op vele plaatsen reeds verdwenen zijn.

Wat de begroeiing betreft zijn de vindplaatsen gekenmerkt door plantensoorten uit associaties van het Riet-verbond (*Pragmition*), het Moerasspirea-verbond (*Filipendulion*) en overgangen tussen deze vegetaties en die uit het Elzen-verbond (*Alnion*) en het Elzen-Vogelkers-verbond (*Alno-Padion*). Het zijn hier dus kennelijk mesotrofe vegetaties, die de voorkeur van de Waterspitsmuis hebben, hetgeen overeenstemt met wat hierover elders bekend is geworden.

Vincent van Laar: Verspreiding en voorkomen van de Waterspitsmuis, *Neomys fodiens* (Pennant 1771) in Eemland en Gelderse Vallei. Te Velde no. 19 : 14-23, april 1980.

Historische vondst van Zwarte Rat te Amersfoort

Tijdens een opgraving, uitgevoerd door de Archeologische Werkgemeenschap, afdeling Vallei en Eemland, werd op 7 september 1977 in het Observantenklooster te Amersfoort onder een oude bakstenen vloer de schedel van een Zwarte Rat, *Rattus rattus* (Linnaeus 1758) gevonden.

Guda M. van Laar & Vincent van Laar: Historische vondst van de Zwarte rat, *Rattus rattus* te Amersfoort. Te Velde no. 13 : 12, december 1977.

Adres van de schrijvers: Badelochstraat 12, 3813 DS Amersfoort.

Beheer wildstand

In 'De Gooi- en Eemlander' van 13 januari jongstleden stond te lezen dat een drietal jagers de enige Vos, die Noord-Beveland rijk was, hebben doodgeschoten, 'omdat zo'n dier schade kan aanrichten aan bepaalde wildsoorten, zoals grondbroeders'.

En wat gebeurt er vervolgens met de potentiële prooidieren van de Vos, als er daar te veel van komen? Juist ja..., die worden ook weer door jagers doodgeschoten, om schade aan gewassen te voorkomen. En dát noemt men in jagerskringen dan 'beheer van de wildstand'. Wie daar iets van snapt, mag het mij uitleggen...

■ Jos Oude Elferink, Hilversum.

Wolven in Polen

Afgelopen jaar werden in Polen 517 Wolven geteld. Zij kwamen allemaal voor in het zuidoosten van het land. Het grootste aantal (208) werd in het district Krosnow aangetroffen. De Wolven konden zich gelukkig vermeerderen, omdat enkele districten een wettelijke bescherming gedurende de voortplantingstijd heeft afgekondigd.

Wisenten in Polen

In Polen werden in het afgelopen jaar 561 Wisenten geteld. Ze brachten rond 100 kalveren ter wereld. De kudde is sedert 1927 uit een bul en twee koeien opgebouwd. De dieren leven vrij in vier grote beschermde gebieden, vooral in het Bialowicza-woud.

Nadat in 1953 34 Wisenten aan mond- en klauwzeer gestorven waren, werd de troep in kleinere kudden opgedeeld, om massale verliezen te kunnen vermijden.

Bruine Beren in Europa

In Europa, Rusland tot aan de Oeral inbegrepen, herbergt nog ongeveer 33.000 Bruine Beren. De meeste van hen -rond 23.000- in Rusland, gevolgd door Roemenië (5700), Joegoslavië (2600), Zweden (600), Tsjechoslowakije (440), Finland (400), Noorwegen (100) en Spanje (100).

Elanden in Scandinavië

In 1981 werden in Zweden 100.000 Elanden geschoten. In Finland waren het er 50.000, in Noorwegen 7000. De officiële planning voor dit seizoen ziet er als volgt uit: voor Zweden 130.000, voor Finland 60.000 en voor Noorwegen 20.000 Elanden die geschoten zullen worden.

Potvisvangst in Stille Oceaan

De Internationale Walvisvaart Commissie (IWC) heeft tijdens een bijzondere vergadering, die onlangs (24-25 maart 1982) te Brighton werd gehouden, geen overeenstemming kunnen bereiken over de Japanse potvisvangst in het Noordwestelijke deel van de Stille Oceaan. Deze vangst is thans verboden als gevolg van het besluit dat de IWC in juli 1981 op voorstel van onder andere Nederland nam tot stopzetting van de potvisvangst zolang niet op wetenschappelijke gronden is aangetoond dat de vangst geen bedreiging vormt voor het voortbestaan van de soort. Japan had toen bedongen dat dit voorjaar zou worden gezien of voor dat land een uitzondering op het vangstverbod zou kunnen worden gemaakt.

Het Wetenschappelijk Comité van de IWC bleek zeer verdeeld te zijn over deze vraag. Uiteindelijk werd overeengekomen de beslissing uit te stellen tot de volgende jaarvergadering, die in juli 1982 zal worden gehouden. Door de recente toename van het aantal lidstaten ligt de stemverhouding binnen de IWC thans in het voordeel van de landen die een verdergaande bescherming van de walvissen nastreven. De walvisvarende landen hebben volgens de regels van het IWC-verdrag echter de mogelijkheid bezwaar aan te tekenen tegen de door een driekwart meerderheid van de lidstaten aanvaarde besluiten, als gevolg waarvan zij niet aan die besluiten gebonden zijn. Voorts is het niet denkbeeldig dat belangrijke walvisvarende landen zouden besluiten de IWC te verlaten indien zij worden

Brighton, 24 maart 1982: demonstranten van de 'Friends of the Earth' gekleed als zeemonsters, demonstreren op de dag van de opening van de bijeenkomst van de International Whaling Commission.

geconfronteerd met verdergaande beperkingen. In verband hiermee heeft Nederland tijdens het overleg gewezen op het belang van instandhouding van de IWC als enige internationale forum waar bindende afspraken kunnen worden gemaakt over het beheer van walvissen. Zowel de walvisvarende, als de walvisbeschermende, landen werd gevraagd te helpen voorkomen dat de IWC uiteenvalt of als gevolg van te veelvuldig gebruik van de bezwarenprocedure haar gezag zou verliezen.

Walrus in maart 1981 op Ameland

Volgens dr. P.J.H. van Bree, conservator van het Zoölogisch Museum te Amsterdam, zijn er sinds 1761 tot 1980 slechts drie maal een Walrus voor de Nederlandse kust gesignaleerd. In 'De verspreiding van de Nederlandse Zoogdieren' door A. van Wijngaarden, V. van Laar & M.D.M. Trommel (1971)

Foto boven:

Lenie 't Hart met de op 13 maart 1981 op Ameland gestrande Walrus.

Walrus op Texel, dijk achter Dijkmanshuizen, eind december 1976. Links staat Jaap Boon, dat was de man die na de watersnoodramp in februari 1953 de koningin een hand gaf en zei 'de groeten aan de klanders'.

Foto: Harry de Graaf.

wordt op bladzijde 30 alleen een exemplaar vermeld, dat van 11 tot 14 november 1926 op de slikken bij Den Helder verbleef en voordien reeds elders op de Noordzee was waargenomen.

Eind december 1976 werd een Walrus met twee kleine slagstanden waargenomen op de Waddendijk van Texel, achter Dijksmanthuizen.

Op 13 maart 1981 werd een Walrus (een mannetje van 4 à 5 jaar oud) gevangen aan de oostkant van Ameland, bij de Ballummersbocht. Het dier werd met een beurtschip naar Holwerd getransporteerd en vandaar met een vrachtauto naar de zeehondencrèche van Lenie 't Hart te Pieterburen gebracht. Daar bleek al spoedig dat het dier in de robbenbassins niet was te handhaven. Men besloot de Walrus dan maar tijdelijk te huisvesten bij de Texelse vestiging van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer. In gevangenschap worden Walrussen gewoonlijk gevoerd met Makreel en Inktvis.

Het meer dan 400 kilo zware dier moest steeds met een hijskraan overgeladen worden. Men heeft getracht het dier per Friendship naar Tromsø in Noorwegen te laten brengen, om het daar weer in zee de vrijheid te kunnen geven. Men had het vandaar zelfs eerst naar de Noordelijke IJszee willen vliegen. Uit veterinaire gronden werd de Walrus in Noorwegen niet toegelaten en om de zelfde redenen weigerde ook Denemarken het dier. Na uiteindelijk bijna twee weken in een bassin van het RIN op Texel te hebben doorgebracht werd de Walrus op 9 april 1981 op het Westduitse veerschip 'Frisia' gezet om bij Helgoland in zee te worden vrijgelaten. Volgens het Biologisch Instituut Helgoland deed men toen beter het dier naar een dieren-tuin te brengen!

Witte Dolfijn in Oosterschelde

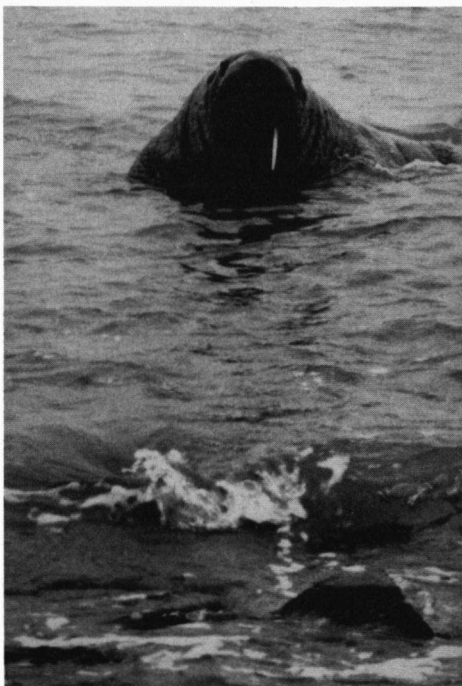
De bemanning van het Nederlandse binnenvaartschip 'Delta' ontdekte in het weekend van 16-17 januari 1982 nabij Kattendijke in de Oosterschelde een Witte Dolfijn (ook wel Beloege genoemd).

De Nederlandse rijkspolitie te water en het ministerie van CRM stelden een onderzoek in naar de herkomst van de Witte Dolfijn. Met klem werd aan bootbezitters in dit gebied verzocht het dier niet achterna te zitten. Vier jaar geleden zwom een Witte Dolfijn in de zelfde omstandigheden zichzelf dood tegen de stenen. In 1966 hield zich een Witte Dolfijn in de Rijn op en keerde na een volle maand op eigen kracht via Hoek van Holland naar zee terug.

Opnieuw een Walrus aan de Nederlandse kust

Op 20 maart 1982 werd aan de voet van de dijk van 't Horntje op Texel, door Martin en Niels Cadee een Walrus waargenomen. Bij nadering van de jongens richtte de Walrus zich op, ging het water in en zwom weg. Het dier had slechts één verlengde hoektand.

Peter Reijnders van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer vermoedt dat het een ongeveer 5-jarig dier is geweest.

Op 23 maart 1982 signaleerde de politie aan de kust bij Huisduinen een Walrus met slechts één stoottand. Bij nadering van mensen dook het dier onder water, om even later als het de kust weer vrij achtte op te duiken bij een van de strekdammetjes aan het strand. Zijn er van dit dier nog meer waarnemingen aan de Nederlandse of Belgische kust bekend geworden?

Dolfijn aangespoeld

Op 17 maart 1982 spoelde op het strand van IJmuiden een jonge Dolfijn aan, die aan zijn bek was verwond. Omstanders hielden het dier met water nat tot de Dierenambulance verscheen, maar inmiddels was hij aan de verwondingen overleden. Vermoedelijk waren de verwondingen veroorzaakt door een scheepsschroef.

Nationale Campagne Bescherming Roofdieren in België

In navolging van Frankrijk ontstond drie jaar geleden in België de 'Nationale Campagne Bescherming Roofdieren' (NCBR) met een Nederlandstalige en Franstalige afdeling. Deze organisatie ijvert voor een actieve bescherming van alle inheemse roofdieren - zijnde Wezel, Hermelijn, Bunzing, Steenmarter, Boomarter, Vos, Das, Wilde Kat en Otter - en dit op het gehele Belgische grondgebied. Ze houdt zich bezig met alle aspecten van de roofdierenproblematiek gaande van een theoretische wetgeving tot het uitvoeren van beschermingsacties. Ze coördineert tevens de acties van plaatselijke roofdierwerkgroepen.

Over zoogdierbescherming werd in België al heel wat gepraat. Vaak bleef het echter bij woorden en het is slechts aan een enkeling te danken dat her en der kleine acties op gang kwamen. Van overheidswege werd - afgezien van het koninklijk besluit van 22 september 1980, waarbij een aantal kleinere zoogdiersoorten zoals vleermuizen, spitsmuizen, Egels en een paar knaagdieren en zeezoogdieren een wettelijke bescherming kregen - tot op heden niets ondernomen. Men heeft de neiging te wachten tot een diersoort zeldzaam is geworden voor concrete beschermingsmaatregelen uit te werken.

Ofschoon onze dag- en nachtstootvogels in België reeds bij koninklijk besluit van 20 juli 1972 onder volledige bescherming kwamen te staan, gezien hun belangrijke rol bij de instandhouding van het natuurlijk evenwicht, vallen de roofdieren nog steeds onder de jachtwet. Dit houdt in dat het statuut van deze dieren jaarlijks wordt herzien en het afhangt van de goodwill van de bevoegde minister of de jacht op hen al dan niet zal worden geopend. Verder betekent dit dat ze nog steeds vrij kunnen verhandeld, vervoerd of in gevangenschap gehouden worden. Men moet een overtreder al op heterdaad betrappen wil er van een effectieve bescherming sprake zijn. Uiteenlopende wetenschappelijke studies hebben overigens voldoende bewezen dat onze roofdieren in de natuur een gelijkwaardige rol toebedeeld krijgen als onze stootvogels. Waarom krijgen zij dan niet de zelfde bescherming? Het is werkelijk hoognodig. Wij mogen gerust stellen dat ongeveer de helft van onze roofdieren - namelijk Boomarter, Otter, Steenmarter, Das en Wilde Kat - met uitsterven bedreigd zijn en het ziet ernaar uit dat wij binnenkort ook de Bunzing hieraan mogen toevoegen.

De bedreigingen, waaraan zij blootstaan,

zijn van velerlei aard en gaan van watervervuiling over een onverantwoord natuurbeheer tot overrecreatie in natuurgebieden. Kortom een versterking of vernieling van hun leefgebieden. Een wettelijke regeling terzake zou enig uitsluitel kunnen brengen waarbij het echter niet bij theorie mag blijven doch daadwerkelijke stappen gezet moeten worden naar een verantwoord natuurbeleid.

De NCBR streeft er reeds enkele jaren naar de roofdieren uit de jachtwet te lichten en in de natuurbeschermingswet op te nemen, waarbij men echter correctionele straffen moet voorzien bij overtredingen. Weliswaar genieten nu reeds - in Vlaanderen ten minste - alle roofdieren uitgezonderd de Vos, van een zekere bescherming doordat de jacht op hen gesloten bleef; het is echter steeds weer spannend te wachten op wat het volgende jaar ons brengen zal. Bovendien bevalt ons geenszins de manier waarop men een dergelijke belangrijke beslissing neemt. Alles berust op het al dan niet gunstige advies van de leden van de Hoge Jachtraad die zich daarbij op hun beurt baseren op subjectieve gegevens als bestandsdichtheid en vermeende schadelijkheid. Of een bepaalde diersoort talrijk is of niet rechtvaardigt, echter niet de jacht of verdelging hiervan. Zij passen zich immers aan naargelang de aanwezigheid van voedselbronnen en schuilplaatsen.

In België kennen wij geen enkele grondige en objectieve wetenschappelijke studie met betrekking tot de roofdierenproblematiek. Er werd hierop reeds meermaals aangedrongen, zowel door wetenschapsmensen als door jagers en natuurbeschermers. Het bleef echter bij een zoveelste vage belofte van overheidswege.

Soortenbescherming heeft weinig zin wanneer men er niet in slaagt hun biotopen veilig te stellen. Op 19 september 1979 heeft België samen met 17 andere landen van de Raad van Europa de Conventie van Bern - het verdrag inzake het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijk leefmilieu in Europa - ondertekend en meteen de verplichting op zich genomen 400 plantensoorten en 113 diersoorten die met uitsterven worden bedreigd op een doeltreffende manier te beschermen. Al onze roofdieren - behalve de Vos - zijn hierin opgenomen. Enkele landen - waaronder Nederland - hebben dit verdrag reeds geratificeerd. Andere landen zoals West-Duitsland en Groot-Brittannië zullen spoedig hun voorbeeld volgen. In België wordt echter hierover geen woord gerept. Wij willen voorkomen dat dit verdrag in de vergeethoek geraakt, temeer daar dit het eni-

ge verdrag is dat ook met de biotopen rekeninghoudt.

Een ander probleemgebied waarop de NCBR actief is, is de definitieve stopzetting van alle vergassingsacties ter bestrijding van de hondsdoelheid. In het verleden werd regelmatig naar dit middel gegrepen om paal en perk te stellen aan de Vos, die nog steeds door de overheid als de voornaamste overdrager van dit virus wordt beschouwd. Recent wetenschappelijk onderzoek heeft echter uitgewezen dat niet de Vos maar wel knaagdieren - voornamelijk woelmuizen - als de voornaamste overdragers moeten worden beschouwd. Wanneer men dan weet dat één Vos jaarlijks zo'n 6000 à 10.000 muizen vangt, dan wordt al snel duidelijk welke grote fout wij begaan.

Bij de vergassing maakt men een onverantwoord gebruik van Zyklon-3 gas dat men in de vosseburchten vrijlaat. Nu leeft de Vos vaak samen met de Das in een zelfde burcht, die een enorme oppervlakte kan beslaan en een uitgebreid gangstelsel heeft. Door de ondeskundige aanpak weet de Vos meestal ongezien te ontsnappen, terwijl de Das - die niet vergast mag worden - zich in zijn burcht verschuilt, met het bekende gevolg dat niet de Vos maar wel de Das vergast wordt. Dit heeft een sterke achteruitgang van de Belgische dassenpopulatie als eindresultaat. De hondsdoelheid daarentegen breidde zich steeds verder uit.

Een aanpassing van het koninklijk besluit van 10 februari 1967 betreffende de bestrijding van de hondsdoelheid is dus dringend nodig. Bestrijding van roofdieren, als maatregel tegen rabiës, mag niet langer in de wet opgenomen blijven. De overheid moet een aantal alternatieven uitwerken en in de praktijk omzetten.

Het momenteel in Vlaanderen uitgevaardigde verbod om nog gebruik te maken van vallen - zowel klemmen als live-traps - waarmee roofdieren kunnen gevangen worden evenals het totale verbod om gebruik te maken van giftige stoffen toegankelijk voor roofdieren moet gehandhaafd worden en ook in de andere gewesten moeten worden ingesteld. Bovendien moet de mogelijkheid tot verdelging van de zogenaamde schadelijke soorten in de wet geschrapt worden.

Dit zijn slechts de belangrijkste doelstellingen van de NCBR. Bovendien wordt er gewerkt aan de sensibilisatie van het grote publiek door de uitgave van een dossier en allereerste promotiemateriaal en een verantwoordde voorlichting via de media. Zij onderhoudt nauwe contacten met gelijk geaarde groeperingen en wetenschapsmensen uit binnen- en

buitenland en er bestaat een voortdurende informatieuitwisseling tussen haar medewerkers. Zo wordt momenteel hard gewerkt aan de inventarisatie van de Belgische roofdieren met het oog op de doelmatige uitwerking van een aantal beschermingsprojecten.

Personen die meer inlichtingen wensen over deze actie, hieraan actief willen meewerken, of lid willen worden kunnen rechtstreeks contact opnemen met de 'Nationale Campagne Bescherming Roofdieren', postbus 10 te B-9740 Gavere, tel. 091 - 85 43 67. U kunt ons ook financieel steunen door het overmaken van een gift op rekeningnummer 068-0776500-42 ten name van de NCBR.

Vlaamse Vereniging voor Bestudering van Zoogdieren

Sinds 1979 bestaat de Vlaamse Vereniging voor de Bestudering van de Zeezoogdieren vzw (secretariaat: Hoogheide 64, 2659 Puurs, België, telefoon 09 32 52 301 541). Sinds 1980 is het een officieel geregistreerde Belgische vereniging en daardoor een 'vereniging zonder winstbejag' geworden.

De VVBZ heeft een kleine 150 leden, waaronder ook een aantal in Nederland. Het mededelingenblad van deze vereniging, 'Marswin', verschijnt zes maal per jaar en bevatte in 1981 tezamen 150 bladzijden. Het wordt in off-set uitgegeven.

In de drie afgelopen jaren heeft de VVBZ zes maal per jaar een bijeenkomst georganiseerd. Op 3 april 1982 had een bijeenkomst plaats te Stein, samen met de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming. Er werden vier voordrachten gehouden en het nieuwe dolfinarium werd bezocht. De voorzitter is de heer W.M.A. De Smet, Hertendreef 12, B-2180 Kalmthout, België.

Zeehondenjacht vervroegd afgesloten

Het jachtseizoen op witte jonge zeehonden in Canada is eind maart vervroegd afgesloten, volgens mededelingen uit Saint Jean de Terre Neuve. Daar zijn zes Canadese schepen met half lege ruimen de haven binnengevaren.

De handelaren van Terre Neuve hebben geklaagd over de scherpe daling van de gemiddelde huidenprijs, een klap die zij toeschrijven aan de resolutie van het Europees Parlement in Straatsburg, die pleit voor een embargo op de invoer van de huiden. Normaal wordt drie-kwart van de witte-zeehonden-vachten in Europa afgezet.

Toen zij van het bericht hoorde, zei de Nederlandse Hanja Maj-Weggen (christendemocraten) verheugd te zijn over de directe invloed van de beslissing van het Europees Parlement.